

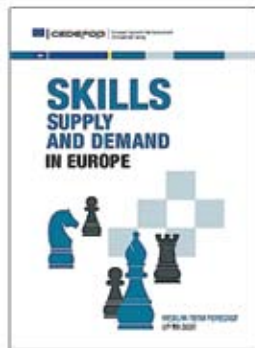
ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Τι να περιμένουμε όσον αφορά τις δεξιότητες στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας;

Η ύφεση, η μετανάστευση και τα διαφορετικά σενάρια πολιτικής επηρεάζουν την προσφορά και ζήτηση δεξιοτήτων στην Ευρώπη, αλλά σε διαφορετικό βαθμό το καθένα

Η οικονομική κρίση του 2008 και η ύφεση που ακολούθησε αύξησαν δραματικά την αβεβαιότητα σχετικά με τις προοπτικές απασχόλησης – και κατέστησαν πιο πολύτιμη τη σωστή ενημέρωση των πολιτών για τις μελλοντικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας.

Οι προγνώσεις δεξιοτήτων του Cedefop για το 2010 ⁽¹⁾ παρέχουν τα πλέον πρόσφατα στοιχεία όσον αφορά τις εξελίξεις στην ευρωπαϊκή (2) αγορά εργασίας, καθώς η παγκόσμια οικονομία ανακάμπτει από την οικονομική κρίση του 2008 και την ύφεση που ακολούθησε. Το Cedefop θα δημοσιεύσει νέα πρόγνωση ζήτησης και προσφοράς δεξιοτήτων το 2012, αλλά στο μεταξύ ενημέρωσε την πρόγνωση του 2010 ώστε να εξετάσει αναλυτικότερα τον τρέχοντα αντίκτυπο της ύφεσης στη μελλοντική προσφορά και ζήτηση δεξιοτήτων.

Διαβάστε την έκθεση:
Skills supply and demand in Europe: medium-term forecast up to 2020 (Προσφορά και ζήτηση δεξιοτήτων στην Ευρώπη: μεσοπρόθεσμη πρόγνωση έως το 2020.) <http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/15540.aspx>

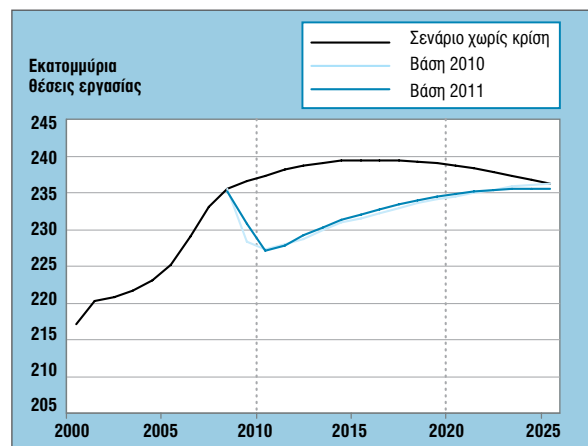
Ταυτόχρονα με την ενημέρωση του 2011, εξετάστηκε το θέμα της μετανάστευσης και εκπονήθηκαν διάφορα σενάρια σχετικά με το πώς ζητήματα όπως η δημοσιονομική λιτότητα και η οικονομική αβεβαιότητα ενδέχεται να επηρεάσουν την απασχόληση και τη ζήτηση και προσφορά δεξιοτήτων.

Αποτελέσματα της ύφεσης στην απασχόληση και ζήτηση δεξιοτήτων

Αν και η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη, με κινητήρια δύναμη τις αναπτυσσόμενες οικονομίες, είναι ικανοποιητική, η άποψη που επικρατεί είναι ότι η Ευρώπη βρίσκεται ενώπιον μιας παρατεταμένης περιόδου υποτονικής ανάπτυξης.

Η πρόγνωση του Cedefop το 2010 ήταν ότι η ύφεση θα μείωνε την απασχόληση στην Ευρώπη το 2010 περίπου κατά 10 εκατομμύρια θέσεις εργασίας σε σύγκριση με την κατάσταση που θα επικρατούσε εάν δεν είχε συμβεί η κρίση. Αυτή η πρόβλεψη αποδείχθηκε αρκετά ακριβής (Σχήμα 1).

Σχήμα 1. Αντίκτυπος της ύφεσης στην απασχόληση, ΕΕ-27+

Στους κλάδους της οικονομίας, η ύφεση φαίνεται ότι επιτάχυνε την τάση μετατόπισης της προσφοράς εργασίας από τον πρωτογενή τομέα και τις βασικές μεταποιητικές δραστηριότητες (δευτερογενή τομέα) προς τις υπηρεσίες. Ο πρωτογενής και ο δευτερογενής τομέας έχασαν εξαιτίας της ύφεσης περισσότερες θέσεις εργασίας από τις αναμενόμενες. Η απασχόληση σε αυτούς τους τομείς εξακολουθεί

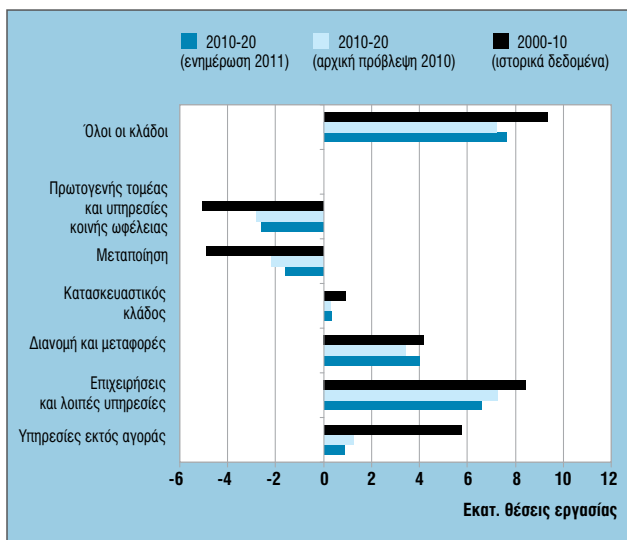
⁽¹⁾ Το έργο λαμβάνει οικονομική στήριξη από το κοινοτικό πρόγραμμα για την απασχόληση και την κοινωνική αλληλεγγύη «Progress» (2007-13) το οποίο διαχειρίζεται η Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

⁽²⁾ Η πρόγνωση καλύπτει 29 ευρωπαϊκές χώρες (ΕΥ-27, Νορβηγία και Ελβετία): χρησιμοποιείται ο όρος ΕΕ-27+.

να εμφανίζει μείωση, παρά την ανάκαμψη της ζήτησης για τα αγαθά που παράγουν. Η άνοδος της παραγωγικότητας, παρότι το κόστος και βελτιώνει την ανταγωνιστικότητα, ταυτόχρονα μπορεί να οδηγήσει σε μείωση του αριθμού των εργαζομένων που απαιτούνται για την παραγωγή της ίδιας ή και μεγαλύτερης ποσότητας αγαθών.

Οι κλάδοι του πρωτογενούς τομέα αναμένεται ότι θα απολέσουν περίπου 2,5 εκατομμύρια θέσεις εργασίας έως το 2020, ελαφρώς λιγότερες από ό,τι είχε προβλεφθεί το 2010. Πολλές από αυτές θα είναι στη γεωργία, η οποία παραμένει σημαντική πηγή θέσεων εργασίας σε ορισμένες χώρες και περιφέρειες. Η μεταποίηση δέχθηκε μικρότερο από το αναμενόμενο πλήγμα λόγω της ύφεσης. Η ενημερωμένη πρόγνωση του 2011, που κάνει λόγο για απώλεια 1,5 εκατομμυρίων θέσεων εργασίας σε αυτόν τον κλάδο έως το 2020, κινείται σε χαμηλότερα επίπεδα από τις 2 εκατομμύρια θέσεις εργασίας που προβλεπόταν ότι θα χαθούν σύμφωνα με την αρχική πρόγνωση του 2010. Αυτό υπογραμμίζει τον σημαντικό ρόλο που εξακολουθεί να διαδραματίζει η μεταποίηση στην ευρωπαϊκή οικονομία και υποδηλώνει

Σχήμα 2: Παρελθούσες και μελλοντικές μεταβολές στην απασχόληση ανά οικονομικό κλάδο, EU-27+

ότι ορισμένες θέσεις εργασίας διασώζονται ή μετεγκαθίστανται κυρίως εντός, και όχι τόσο εκτός, της ΕΕ (Σχήμα 2).

Ωστόσο, η ενημέρωση του 2011 είναι λιγότερο αισιόδοξη όσον αφορά τον αριθμό των θέσεων εργασίας που θα δημιουργήσει ο τομέας των υπηρεσιών έως το 2020. Αυτό οφείλεται εν μέρει στα μέτρα λιτότητας και τις περικοπές δαπανών και επενδύσεων στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα.

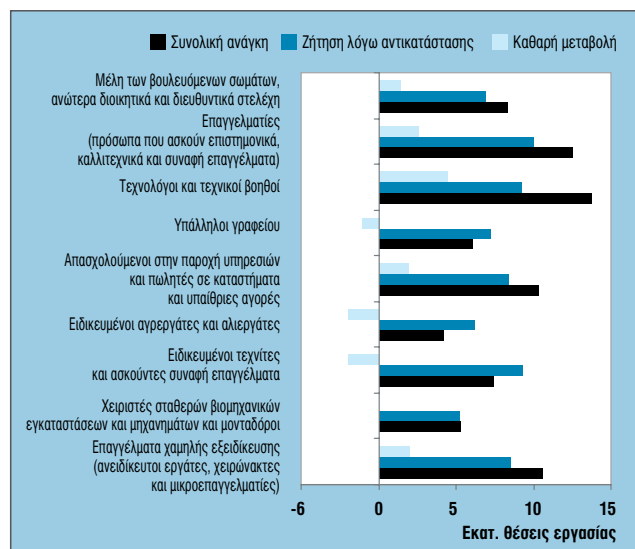
Ο τομέας των υπηρεσιών εξακολουθεί να είναι αυτός που αναμένεται ότι θα παρουσιάσει τη μεγαλύτερη αύξηση θέσεων εργασίας από τώρα και έως το 2020. Οι υπηρεσίες εντός αγοράς (υπηρεσίες που παρέχονται κατά κύριο λόγο από τον ιδιωτικό τομέα) αναμένεται ότι θα είναι ο τομέας με τους ταχύτερους ρυθμούς αύξησης. Οι επιχειρήσεις και οι λοιπές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένου του τραπεζικού και του χρηματοοικονομικού κλάδου, προβλέπεται ότι θα παρουσιάσουν ελαφρώς βραδύτερους ρυθμούς δημιουργίας θέσεων εργασίας από ό,τι είχε αρχικά εκτιμηθεί. Παρ' όλα αυτά, αναμένεται ότι θα δημιουργήσουν την πλειονότητα των νέων θέσεων απασχόλησης - περίπου 6 εκατομμύρια για το διάστημα 2010-20.

Σημαντικές αυξήσεις στην απασχόληση αναμένονται επίσης στον τομέα της διανομής και των μεταφορών (συμπεριλαμβανομένων των εστιατορίων και των ξενοδοχείων). Πολύ πιο συντηρητικές είναι οι εκτιμήσεις για τις αυξήσεις στις υπηρεσίες εκτός αγοράς (τις υπηρεσίες το κόστος των οποίων επιδοτείται και οι οποίες παρέχονται κατά κύριο λόγο από τον δημόσιο τομέα ή από μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς του ιδιωτικού τομέα) οι οποίες θα δεχθούν το μεγαλύτερο πλήγμα από τις περικοπές των δημόσιων δαπανών.

Τα μεταβαλλόμενα μοντέλα απασχόλησης στους επιμέρους κλάδους είναι φυσικό να επηρεάζουν τα μοντέλα απασχόλησης για συγκεκριμένα επαγγέλματα καθώς και τα επίπεδα των προσόντων που απαιτούνται. Οι περισσότερες προβλεπόμενες αυξήσεις των θέσεων απασχόλησης θα αφορούν στελέχη επιχειρήσεων, επαγγελματίες και τεχνικούς βοηθούς. Περίπου 8 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας αναμένεται να δημιουργηθούν σε αυτές τις ειδικότητες έως το 2020. Αναμένονται επίσης σημαντικές αυξήσεις, που θα ανέρχονται στα 2 εκατομμύρια θέσεις εργασίας περίπου, σε άλλες ειδικότητες του τομέα των υπηρεσιών, και κυρίως στις πωλήσεις, την ασφάλεια, την καθαριότητα, την τροφοδοσία (catering) και την φροντίδα προσώπων. Περίπου 5 εκατομμύρια θέσεις εργασίας αναμένεται ότι θα χαθούν στις κατηγορίες των ειδικευμένων χειρωνακτών και των υπαλλήλων γραφείου.

Αν και θα υπάρχουν περισσότερες θέσεις εργασίας για ορισμένα επαγγέλματα και λιγότερες για άλλα, κενές θέσεις εργασίας θα υπάρχουν για όλα τα είδη επαγγελμάτων από τώρα και έως το 2020. Αυτό θα είναι απόρροια αφενός της ζήτησης εργασίας που υπαγορεύεται από την πορεία μιας δραστηριότητας (καθαρές αυξήσεις ή μειώσεις στην απασχόληση ανά επάγγελμα) και αφετέρου της ζήτησης που απορρέει από την ανάγκη αντικατάστασης των εργαζομένων (θέσεις εργασίας που προκύπτουν όταν κάποιος αλλάζει θέση εργασίας ή αποχωρεί από την αγορά εργασίας). Ο αριθμός των θέσεων εργασίας που θα προκύψουν από τη ζήτηση λόγω αντικατάστασης θα είναι πολύ υψηλότερος από αυτές που θα δημιουργηθούν λόγω της άνθισης κάποιας δραστηριότητας (Σχήμα 3).

Σχήμα 3: Μελλοντικές ευκαιρίες απασχόλησης ανά επάγγελμα, ΕΕ-27+

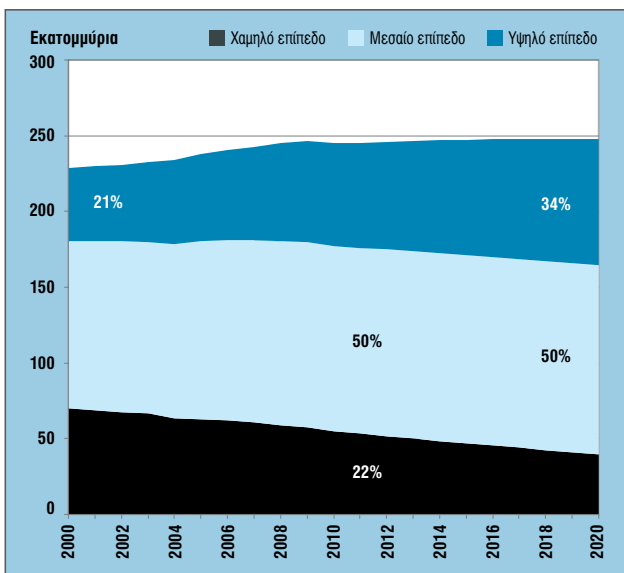
Η ενημέρωση του 2011 για τους κλάδους και τα επαγγέλματα δείχνει ότι η ζήτηση δεξιοτήτων, όπως μετρώνται βάσει τυπικών προσόντων, θα αυξηθεί. Η δομή των κλάδων και οι τεχνολογικές

αλλαγές που ευνοούν την εξειδίκευση αυξάνουν τη ζήτηση για άτομα με προσόντα υψηλού και μεσαίου επιπέδου.

Αντίκτυπος της ύφεσης στην προσφορά δεξιοτήτων

Οι μελλοντικές εξελίξεις στην απασχόληση θα αντικατοπτρίζουν όχι μόνο τη ζήτηση αλλά και την προσφορά. Η ενημέρωση του 2011 δεν διαφέρει ριζικά από τις προγνώσεις προσφοράς δεξιοτήτων του 2010. Εξακολουθεί να προβλέπεται σαφής άνοδος των ποσοστών εργαζομένων με τυπικά προσόντα μεσαίου και υψηλού επιπέδου (Σχήμα 4). Η μεγαλύτερη αύξηση θα παρατηρηθεί στη μερίδα των εργαζομένων με πολύ υψηλά προσόντα και η μεγαλύτερη μείωση στους εργαζομένους με μηδενικά ή χαμηλά τυπικά προσόντα.

Σχήμα 4: Τάσεις της προσφοράς ανάλογα με τα προσόντα (εργατικό δυναμικό ηλικίας 15-64), ΕΕ-27+

Ωστόσο, η ύφεση επέδρασε και στην προσφορά εργασίας. Πολλοί νέοι επέλεξαν να παραμείνουν στις δομές εκπαίδευσης και κατάρτισης, ενώ τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας εγκατέλειψαν την αγορά εργασίας καθώς οι ευκαιρίες απασχόλησης εξανεμίζονταν. Παρά τις εξελίξεις αυτές, το εργατικό δυναμικό σημείωσε ελαφρά αύξηση, διαψεύδοντας την πρόβλεψη για μείωση που διατυπώθηκε στις αρχές του 2010.

Οι προβλέψεις για τη μελλοντική προσφορά εργασίας εξαρτώνται από δημογραφικές αλλαγές, από τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας και από τις επιλογές όσον αφορά την απόκτηση προσόντων. Είναι ακόμη άγνωστο πώς αυτές οι παράμετροι θα επηρεαστούν από την ύφεση. Η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του αυξημένου αριθμού ατόμων που επλέγουν να παραμείνουν σε δομές κατάρτισης ή και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εξαρτάται από διάφορα στοιχεία, π.χ. από την κατάσταση των δημόσιων οικονομικών και από τις ατομικές προσδοκίες του καθενός για τη βελτίωση των προοπτικών απασχόλησης που απορρέουν από τη συνέχιση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Σε αυτό το στάδιο, οι περισσότερες χώρες φαίνεται ότι βρίσκονται σε καλό δρόμο για την επίτευξη των στόχων που συμφωνήθηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο με στόχο τη βελτίωση του επιπέδου των προσόντων του εργατικού δυναμικού τους.

Αντίκτυπος της μετανάστευσης στην προσφορά και ζήτηση δεξιοτήτων

Η μετανάστευση, τόσο εντός της ΕΕ όσο και από τρίτες χώρες προς αυτήν και αντίστροφα αναμένεται ότι θα επηρεάζει ολόένα και περισσότερο το μέγεθος και τη σύνθεση του ενεργού πληθυσμού στα κράτη μέλη και θα έχει αισθητό αντίκτυπο στην προσφορά και τη ζήτηση δεξιοτήτων.

Η μετανάστευση μπορεί να επηρεάσει το απόθεμα δεξιοτήτων μιας χώρας με πολλούς τρόπους, ανάλογα με διάφορες παραμέτρους:

- αν τα προσόντα που κατέχουν οι μετανάστες και τα οποία αποκτήθηκαν στη χώρα προέλευσής τους υποβαθμίζονται στη νέα χώρα διαμονής τους
- αν τα προβλήματα στην επίσημη αναγνώριση και συγκρισιμότητα των προσόντων θέτουν εμπόδια στη μετανάστευση
- αν η μετανάστευση προκαλεί ελλείψεις στην προσφορά εργασίας υψηλής εξειδίκευσης στις χώρες προέλευσης
- αν η μετανάστευση δημιουργεί αναντιστοιχίες δεξιοτήτων στις χώρες υποδοχής.

Παρόλο που δεν αποκλείεται να προκύψουν και άλλα συμπεράσματα από περαιτέρω αναλύσεις, τα έως τώρα στοιχεία δείχνουν ότι καμία από αυτές τις τέσσερις παραμέτρους δεν επηρεάζει αποφασιστικά το μίγμα δεξιοτήτων μιας χώρας⁽³⁾. Μακροπρόθεσμα, οι μετανάστες με υψηλά προσόντα πετυχαίνουν την πλήρη αναγνώρισή τους στην χώρα υποδοχής τους, αλλά η διαδικασία μπορεί να είναι χρονοβόρα. Τα προβλήματα στην επίσημη αναγνώριση και συγκρισιμότητα των προσόντων δεν θεωρούνται γενικά εμπόδιο στη μετανάστευση. Η ΕΕ καταβάλλει προσπάθειες ώστε να μειωθούν αυτά τα εμπόδια στην κινητικότητα για τη μάθηση και την εργασία. Ωστόσο, οι μετανάστες μπορεί να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην πράξη, ιδίως αν προέρχονται από χώρες εκτός ΕΕ. Δεν φαίνεται να υπάρχει σοβαρός αρνητικός αντίκτυπος στην προσφορά εργασίας υψηλής εξειδίκευσης στις χώρες προέλευσης και ταυτόχρονα η εισροή μεταναστών δεν φαίνεται να οδηγεί σε αναντιστοιχίες δεξιοτήτων στις χώρες υποδοχής⁽⁴⁾.

Τα αποτελέσματα για επιλεγμένες χώρες δείχνουν ότι η μετανάστευση εν γένει βελτιώνει το επίπεδο προσόντων του ενεργού πληθυσμού, αν και σε μικρό μόνο βαθμό.

Σενάρια πολιτικής

Παράλληλα με τη βασική πρόβλεψη του 2011, εκπονήθηκαν επίσης τέσσερα σενάρια για να εξεταστεί ο πιθανός αντίκτυπος στην οικονομία και την απασχόληση των κάτωθι παραγόντων:

- **δημοσιονομική λιτότητα:** δημοσιονομικές πολιτικές που έχουν ήδη ανακοινωθεί από τις κυβερνήσεις
- **οικονομική αβεβαιότητα:** μείωση των επενδύσεων λόγω της ευρείας αβεβαιότητας σχετικά με τις αποδόσεις στην ΕΕ ως σύνολο· και μείωση της αξίας του ευρώ
- **ηλικία συνταξιοδότησης:** υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας στην αγορά εργασίας εξαιτίας της γήρανσης του πληθυσμού και των κυβερνητικών πολιτικών για την ηλικία συνταξιοδότησης

⁽³⁾ Στα δεδομένα δεν γίνεται διάκριση μεταξύ νόμιμης ή παράνομης, βραχυχρόνιας ή μακροχρόνιας μετανάστευσης, ή μεταξύ της μετανάστευσης από ένα κράτος μέλος σε άλλο και της μετανάστευσης από και προς χώρες εκτός ΕΕ.

⁽⁴⁾ Το Cedefop θα δημοσιεύσει μια πιο λεπτομερή μελέτη σχετικά με την αναντιστοιχία δεξιοτήτων, τους μετανάστες και τις εθνοτικές μειονότητες το καλοκαίρι του 2011.

■ **γήρανση πληθυσμού, υγεία και συντάξεις:** αύξηση των κρατικών δαπανών για την υγεία και τις συντάξεις λόγω της γήρανσης του πληθυσμού.

Οι βασικές επιπτώσεις των διαφορετικών σεναρίων συνοψίζονται στον Πίνακα 1. Πρόκειται για αρκετά περίπλοκα φαινόμενα. Για παράδειγμα, η δημοσιονομική λιτότητα οδηγεί

σε αύξηση της απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα διότι, ως συνέπεια αυτής, τα επίπεδα των μισθών πέφτουν στο σύνολο της οικονομίας. Βραχυπρόθεσμα, τα αποτελέσματα υποδηλώνουν διαφορές στα αθροιστικά ποσοστά απασχόλησης ανάλογα με το σενάριο, ιδίως όταν υπάρχει κρίση εμπιστοσύνης, π.χ. λόγω των μέτρων λιτότητας ή της οικονομικής αβεβαιότητας.

Πίνακας 1: **Αποτελέσματα τεσσάρων σεναρίων στην απασχόληση**

Σενάριο	Βραχυπρόθεσμα	Μακροπρόθεσμα	
		Αύξηση	Μείωση
Δημοσιονομική λιτότητα	Γενική μείωση	Ιδιωτικός τομέας	Δημόσιος τομέας
Οικονομική αβεβαιότητα	Γενική μείωση	Σε όλους τους κλάδους, με εξαίρεση τα επενδυτικά αγαθά	Κλάδοι επενδυτικών αγαθών
Ηλικία συνταξιοδότησης	Κανένα αποτέλεσμα	Στους περισσότερους κλάδους	Κανένα αποτέλεσμα
Γήρανση πληθυσμού, υγεία και συντάξεις	Αύξηση στους κλάδους υγείας	Κλάδοι υγείας	Όλοι σχεδόν οι άλλοι κλάδοι

Η απασχόληση σε τομείς που παράγουν επενδυτικά αγαθά είναι η πλέον ευάλωτη στα γενικευμένα οικονομικά σοκ, κυρίως διότι η επένδυση είναι η πλέον ευμετάβλητη συνιστώσα του ΑΕΠ. Αυτό έχει σοβαρές επιπτώσεις από την άποψη των δεξιοτήτων καθώς συχνά οι τομείς αυτοί, π.χ. μηχανοτεχνία, οχήματα και κατασκευαστικός κλάδος απαιτούν πολύ συγκεκριμένες δεξιότητες.

Σε όλη τη διάρκεια της ύφεσης η απασχόληση στον δημόσιο τομέα έμεινε σε μεγάλο βαθμό στο απυρόβλητο στο μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης, αν και υπήρξαν εξαιρέσεις. Τώρα φαίνεται να είναι πολύ πιο ευάλωτη λόγω των περικοπών στις δημόσιες δαπάνες. Η μόνη εξαίρεση είναι η απασχόληση στον τομέα της υγείας, η οποία, ιδίως μακροπρόθεσμα, αναμένεται ότι θα αυξηθεί με ρυθμούς άνω του μέσου όρου λόγω της συνεχιζόμενης αύξησης της ζήτησης για υπηρεσίες υγείας.

Τα περισσότερα σενάρια περιλαμβάνουν απώλειες θέσεων εργασίας σε ορισμένους τομείς. Οι εργαζόμενοι θα χρειαστεί να μετακινηθούν σε άλλους τομείς ή να εγκαταλείψουν την αγορά εργασίας. Στο σενάριο της γήρανσης, της υγείας και των συντάξεων, οι αυξήσεις της απασχόλησης προέρχονται κυρίως από την προσέλκυση εργαζομένων από άλλους κλάδους.

Τα σενάρια δεν περιλαμβάνουν ισχυρό αντίκτυπο στο μέγεθος του εργατικού δυναμικού, με εξαίρεση το σενάριο που αφορά την ηλικία συνταξιοδότησης. Βραχυπρόθεσμα, ένα γηράσκον και μεγαλύτερο σε μέγεθος εργατικό δυναμικό είναι πιθανόν να οδηγήσει σε υψηλότερη ανεργία, αλλά αν οι αγορές εργασίας προσαρμοστούν τα μακροπρόθεσμα οικονομικά αποτελέσματα θα είναι τελικά πιο θετικά.

Το βασικό μήνυμα από τα αποτελέσματα των σεναρίων είναι ότι βραχυπρόθεσμα η Ευρώπη αναμένεται να γνωρίσει αρκετά σημαντικές μειώσεις στην απασχόληση. Δεν είναι βέβαιο αν ο αντίκτυπος της ύφεσης στις αγορές εργασίας έχει πλέον λήξει, ούτε ποια θα είναι τα αποτελέσματα των μέτρων λιτότητας που έχουν αρχίσει να εφαρμόζουν οι κυβερνήσεις.

Οι προοπτικές είναι καλύτερες στην μακροπρόθεσμη κλίμακα αλλά απαιτούνται πολιτικές που θα καταστήσουν ευκολότερη τη μετακίνηση των εργαζομένων από τον έναν κλάδο στον άλλο. Οι μισθοί πρέπει να προσαρμόζονται με ευελιξία και απαιτείται επίσης κατάλληλη επανακατάρτιση ώστε οι

εργαζόμενοι να έχουν τις δεξιότητες που απαιτούνται για τη μετακίνηση. Οι προγνώσεις θεωρούν δεδομένο ότι αυτές οι προϋποθέσεις θα εκπληρωθούν. Σε αντίθετη περίπτωση, τα αποτελέσματα όσον αφορά την απασχόληση και τις δεξιότητες θα είναι πολύ πιο αρνητικά από ό,τι παρουσιάστηκε παραπάνω.

Ενημερωτικό σημείωμα – 9059 EL | Αριθμός καταλόγου: TI-BB-11-001-EL-N
Copyright © Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (Cedefop), 2011. Με την επιφύλαξη όλων των δικαιωμάτων.

Τα ενημερωτικά σημειώματα εκδίδονται στα αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ελληνικά, ισπανικά, και ιταλικά. Για να τα λαμβάνετε σε τακτική βάση, στείλτε μας μήνυμα στην ακόλουθη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου: briefingnotes@cedefop.europa.eu

Μπορείτε να βρείτε προηγούμενα ενημερωτικά σημειώματα και εκδόσεις του Cedefop στη διεύθυνση: <http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications.aspx>

T.Θ. 22427, 551 02 Θεσσαλονίκη, ΕΛΛΑΔΑ/GREECE
Ευρώπης 123, Θεσσαλονίκη, ΕΛΛΑΔΑ/GREECE
Τηλ. 30 2310490111, Φαξ +30 2310490020
E-mail: info@cedefop.europa.eu

visit our portal www.cedefop.europa.eu